

ORADEA-MARE (NAGYVÁRAD)
15 Maiu st. v.
27 Maiu st. n.

Ese in fie-care dumineca.
Redacțiunea în
Közép-utca nr. 395.

Nr. 20.

ANUL XIX.
1883.

Prețul pe un an 10 fl.
Pe $\frac{1}{2}$ de an 5 fl.; pe $\frac{1}{4}$
de an 2 fl. 70 cr.
Pentru România 25 lei.

BCU Cluj / Cluj University Library Cluj

Titu Maiorescu.

Titu Maiorescu.

În literatura română de acum vedem două direcțiuni; una se poate numi *puristă radicală*, er altă *poporală*!

Prima s'a ivit îndată la începutul renascerii literaturii noastre. Pogorirea noastră latină combătută din mai multe părți, bărbații români cari apucară atunci condeii, aveau drept scop de căpetenie probarea acesteia, cu istoria și în deosebi cu limba. Acesta născu o produs firească o curățire radicală a limbei, scoțându-se din ea toate cuvintele a căror rădăcină nu s'a putut găsi în dicționarul latin și înlocuindu-se cu altele, luate din limba latină. Acesta procedere urmată fără de cumpăt a transformat cu totul graiul românesc, a făcut o limbă nouă, pe care însă marea mulțime a poporului nu o pricepea. Ajunserăm dar în starea d'a ave două limbi: una cea literară și alta cea poporală.

Acest rezultat amenințător pentru mersul nostru cultural în viitor a deșteptat un resens în o parte din literații nostri, deosebi în cei de generațiunea tineră cari își făcuseră studiile pe la universitățile germane. În fruntea acestora dl Titu Maiorescu a arborat un stindard nou pe care a scris cuvintele „Direcție nouă”.

Grupa intrună sub acest stindard, formând în lași o societate cu numele „Junimea” și întemeiând o revistă literară-științifică sub titlul „Convorbiri Literare”, prin capul grupei a început numai decât o luptă aprigă contra principiilor ce domniau până atunci în literatura noastră.

Direcția nouă a dis, că nu mai trebuie să probăm latinitatea noastră, căci acesta nu se mai contestă de nici un istoric serios; din cauza acesta dară, nu avem nevoie să ne curățim de odată limba, ci să păstrăm graiul poporal, chiar și cu barbarismele sale, căci astfel ne va înțelege poporul, națiunea.

Tonul cutezător și pornirea lipsită de ori ce cruțare, cu care se combătura unele persoane și principii mari și neatacabile până atunci: au stărnit o adevărată revoluțiune în literatura noastră. Aderinții direcției nouă fure tratați ca niște cosmopoliti, cari vorbesc cu cinism despre merite neperitoare și cari seversesc sacrilegiu în potruva unor sfinte tradițiuni străbune.

Cauza indignațiunii mari a fost: întâiu, stingerea atător iluziuni frumoase și de fală națională; a doua, ultra-poporalismul în care cădura unii învățăcei ai dlui Maiorescu, cari — spre a rămâne cât mai poporali — se întreceau într-un manținerea tuturor cuvintelor străine. Astfel acestia, în loc de a pune frâu purismului radical, făcură o altă extremitate limbistică, și așa avurăm în loc de una, două ultraisme literare: una româno-latină și alta româno-slăvenă-turcă etc. Dl Maiorescu interpretat rău de unii învățăcei ai sei, a fost — ba este și astăzi — înțeles și mai fals de protivnicii sei, dintre cari mulți nici n'au cetit scrierile sale. Acesta este, credem noi, cauza de frunte, că o mare parte a publicului, mai ales cel de pe la noi, a întâmpinat și întâmpină și acuma cu displăcere teoriile dsale.

Noi, cari nu aparținem nici uneia din cele două partide extreme, am fost și suntem de părerea, că adevărul e la mijloc. Am creșut și credem, că numai calea aceea ne poate duce la progresul literar, care mănecând din temelgia poporală, ține cont și de cerințele latinității noastre. A nu porni din popor, ar fi să cădem în preapătibile absurde ale purismului radical; a neconsidera latinitatea, ar însemna să ne desromănim limba. Numai pornind de acolo și neuitând nici odată originea noastră, vom pute să ne bucurăm de un rezultat bun.

Poporul e temelgia, din limba lui s'au dezvoltat și creat toate limbile și literaturile culte; de acolo trebuie să pornim și noi, chiar și cu jertfe de purism, decât vom să ne înțelegă majoritatea națiunii căreia ne adresăm, și decât vom să dăm urmașilor nostri o limbă și literatură originală mai cultă, decât cum ni-au lăsat strămoșii nostri.

Acesta convingere este și temelgia pe care dl Maiorescu ș-a clădit școla nouă. În acest principiu general am fost și suntem de acord cu dsa, fără însă d'a ne face solidari cu toate concluziunile trase dintr'ensul de dsa și mai ales de unii școlari ai sei, pentru cari dora nici dsa n'ar primi răspundabilitate generală.

Pe temelgia acestui principiu general, noi i dorim învingere completă. Sperăm, ba suntem convinși, că acesta nici nu va întârzi mult. Lupta începută a și produs rezultate îmbucurătoare. Aceste — să nu ne fie rușine a mărturisii — s'au obținut și prin concesțiuni reciproce. Purismul radical nu mai există în forma sa acută de odinioară; dar nici „direcția nouă” nu mai ține morțiș la toate enunțațiunile sale din început. S'a făcut dar o apropiare spre calea de mijloc. Ensul dl Maiorescu constată această cu bucurie în o epistolă particulară, în care — ierte-ni-se indiscrețiunea — ne scrie: „... în timpul din urmă au început a se apropiă direcțiile literare între Dvostre și noi!”

Meritul acestei porniri e al dlui Maiorescu. Credem dar a face o plăcută surprindere cetitorilor nostri, ilustrând pagina de frunte a foii noastre cu portretul dsale. La portret vom adăuga următoarele schițe biografice-literare.

Titu Maiorescu, fiul lui Ioan Maiorescu, care își are pagina în istoria românilor din Transilvania, s'a născut în Craiova la 1840. Părintele seu, profesor la colegiul St. Sava din București, a dat fiului seu o creștere înaltă. Întăiu l'a trimis la Viena, unde a făcut cursul în Academia Theresiană; apoi la Berlin, unde a studiat filozofia, și 'n urmă la Paris, unde a obținut licența în drept. Încă studiând la Berlin, a scris și publicat în limba germană o lucrare filozofică sub titlul: „Einiges Philosophische in gemeinfasslicher Form”, scriere bine apretiată de profesorul Trendelenburg.

Rentors în România, a deschis la universitatea din București o serie de conferințe asupra esteticii ascultate cu multă plăcere și atențiune de junimea studiosă. În acelaș an fu numit profesor de filozofie la Iași, unde și atrase un auditor din toate clasele și unde și întemeiă reputațiunea. La inițiativa sa se formă acolo în 1867 o societate literară sub numirea „Junimea”.

De-aici dată activitatea-i literară, care a inaugurat o direcție nouă. Acesta se manifestă în privința limbei și a ortografiei și se întemeiă pe următoarele principii de căpetenie: 1) conservarea limbei poporale cu barbarismele mai mult usitate și cari prin esistența lor prelungită în limba noastră ș-au obținut dreptul de cetățenie; 2) ortografia fonetică a limbei române, dar cu alfabet latin, nu numai pentru că aceea e cea mai ușoră, dar pentru că totodată e și cea mai raționabilă pentru națiunile cari n'au, ca francesii și englesii, tradițiuni ortografice. Întru susținerea acestor principii a publicat o mulțime de articoli și critice în „Convorbiri Literare”, organul Societății „Junimea”.

Etă aici scrierile sale de frunte: „Poesia română” la 1867; „Contra Școlei Bărnutiu” la 1868; „Critice” la 1874; „Logica” la 1876.

În toate scrierile sale se servește de o limbă elegantă, literară, care prin purismul ei moderat se deosebesce cu totul de limba plină de barbarisme străine a unor învățăcei ai sei; de aceea stilul dlui Maiorescu se cetesece cu plăcere de toți, pe când al acelora stărnesece disgust în mulți.

Societatea academică română l'a ales membru încă la 1868, dar nu peste mult eși de acolo, rentorcându-se numai la 1879 când Societatea Academică deveni Academie română și institut al țării. Astăzi e unul din conducătorii ei și unul din cei trei vice-președinți.

Pe terenul politic asemenea ș-a făcut un nume important, aparținându-i partitei conservatoare și afirmându-se ca unul din capii aceleia. În 1874 deveni ministru al instrucțiunii publice în cabinetul conservator de atunci și ca atare propuse un proiect de lege prin care voia să deie școlilor o direcțiune mai practică, dar opozițiunea formată în contra celui proiect impedecă realizarea lui. La 1876 eșind din minister, fu trimis de acelaș cabinet ca ambasador la Berlin, unde conduse negociațiunile pentru încheierea tratatului comercial între Germania și România. În camera din urmă dl Maiorescu a fost deputat, asemenea este și în ceea de revizuire, care tocmai zilele aceste s'a deschis.

Afară de aceste dsa continuă și profesiunea de avocat, și este unul din cei mai renumiți membrii ai baroului român.

Ca orator, pe catedră, la mēsa de conferință seu la tribună, este de-o potrivă de primul rang. În calitățile prime scie se intrunescă cu cunoștința serioasă a obiectului avantajul unei dicțiuni limpede și elegante, instructive și pline de frumusețe. În calitatea din urmă caracteristica-i este obiectivitatea filosofică; acesta se arată atât prin conținutul vorbirilor sale cât și prin maniera propunerii lor, căci nici odată nu se dejosese la personalității și vorbește fără d'a face niște gesturi de iritațiune. Scie să deie vocii sale intonațiunile corespundătoare ideilor și sentimentelor ce exprimă. Limbajul seu e lapidar și ordinea ideilor sale d'o logică estremă.

Vom mai adaugă, că dl Maiorescu de vr'o dece ani șede la București, și că 'n timpul din urmă intrunescă în saloanele sale în fie-care mercuri sēra un cerc de literați, cari cetesc în acele intruniri scrierile lor noue. Despre aceste serate literare s'a scris și se va mai scrie în „Familia“; de asta-dată vom însemna numai, că multe din scrierile cetite acolo în erna trecută (Hășdēu, Eminescu, Ispirescu, Roșca) s'au publicat în foia noastră. Aceste conferințe literare au inriurire mare asupra desvoltării literare din București, și credem că vor fi aprețiate de cel ce va scrie istoria literaturii noastre, când acela va vorbi despre activitatea binefăcătoare a dlui Maiorescu.

Când amintirea...

Când amintirea în trecut
Încercă să me cheme,
Pe drumul lung și cunoscut
Mai trec din vreme 'n vreme.

De-asupra casei tale ies
Și ați aceleași stele,
Ce-au luminat atât de des
Indușării mele.

Și peste arborii 'nșirați
Resare blândă lună,
Ce ne găsiă îmbrățișați,
Șoptindu-ne 'mpreună.

Ș-a noastre inimi își jurau
Credință pe toți vecii,
Când pe cărări se scuturau
De flóre liliecii.

Putut-au ore-atâta dor
În nopțe să se stingă,
Când valurile de isvor
N'au încetat să plângă,

Când luna blândă prin stejari
Urmază lin în cale-și,
Când ochii tei, tot încă mari,
Se uită dulci și galeși?

M. Eminescu.

Amintiri din vremuri.

(Pagine din viața lui Depărățeanu.)

(Urmare.)

În jos, rochia în bufanturi, cum se purtă pe vremea aceea, de mētase havaie, cu crēngi de trandafir lucrați ca și bunda în fir de argint.

O femeie îmbrăcată astfel, astăzi ar păre o hurie seu un tip dispărut, bun pentru scenă. Și cu toate acestea, cât de elegante erau unele femei din vremea aceea; cât de bine sciau să-și pōrte bogăția hainelor, cu o egală bogăție de mândrie!

Depărățean se uită câteva minute la dēnsa, nesciind în ce chip s'o intrerumpă din contemplațiunea în care eră cufundată, și stând la indoielă, decă trebuia să eșă și s'o lase, seu să rămāie și să-i vorbescă. În cele din urmă el tuși încet. Ea se întorse repede și speriată, nesciind cine putea fi în camerile poetului, de cât ēnsuși el, pe care nu voia să-l întâlnească. Când îl vedu, se înroși până în firele părului.

— Eră fēta pitarului Vetrea din Slăvești.

— Ve turbur apa, — dișe el încet.

— A... me iertați domnule; am îndrāsniț să viu singură, eram forte curiosă să cunosc acest portret de care muma dvōstră vorbește adesea, spunēnd că sēmēnă cu mine.

— Sūnteți stăpānă a veni or când în casa părinților mei și a mea, și fiți sigură că or de câte ori ve voiu mai vedē trāsura în curte, me voiu întorce dela pōrtă. Chiar când tulbur apa, sūnt ca mielul din poveste: o beau eu totă. Căutam de mult să ve ved că să ve cer iertăciune de chipul cu care v'am dat adăpostire în pădurea mea. Mi se pare însă, că pădurarul meu e mai bun la suflet de cât mine.

— În adevēr, ies adesea la vēnătore... După aceea întrebă cu ore-care sfielă: ați sciut că am fost eu?

— Da, am aflat, dar tocmai la pădure. Ve fac complimentele mele asupra modului cum sciți să ve traveștiți, și asupra siguranței cu care ucideți cea mai mică pasăre. Ea înțelese observațiunea.

— Eu nu ve fac de loc complimente în privința vēnătorii.

— Și nici în privința atențiunii ce se cuvine să avem pentru femeii, nu-i așa?

— A... nu diș asta.

— Credeți-me că me așteptam atât de puțin să găsesc o femeie de distincțiunea și gusturile dvōstră în pădure, în cât, în adevēr, am cădūt în greșēla pe care mi-o reamintiți cu atâta delicatețe.

— Asta dovedesce atunci că sūnteți bun numai cu femeile de ore-care condițiune. Și cu celelalte?

— Me ved biruit pe drumul acesta și deci apuc

altul. Mai întâiu dă-mi mâna și să devenim buni prietini. Ea-i întinse mâna. El o apucă cu amândouă mâinile lui și-i vorbi: voiesci să cântăm ceva la piano?

— Bucuros, dar aici nu vîd nici un instrument.

— E în camera mea. Decă nu te supără, să trecem acolo.

Ea stete puțin la indoielă. După aceea se uită în ochii lui, părănd că vré să-l întrebe ceva. Liniscea cu care o privia Depărățean o hotări să intre.

Acolo se aședară la piano și încercară câteva din bucățile cari se găsiu la patru mâni. Unele mergeau mai ușor, altele mai greu, și adesea erau siliți să începă și să reîncepă aceeași bucată de câte dece ori. În cele din urmă ea se sculă să plece.

— Biblioteca mea îți e la dispoziție, dle vînător, — țise Depărățean.

— Îți mulțumesc, dle pianist, dar eu nu citesc de cît cărți germane, necunoscînd de cît forte puțin limba franceasă.

— De ce?

— Fiind că tată-meu a găsit de cuviință să me trimetă să-mi fac studiile la Lipsca. Și te incunoscîntez, că chiar dintre cărțile germane, cele cu morți, cu răniți, cu amoruri desperate, nu-mi plac. De Werther și de Faust să n'aud. Pote că Nemții mi-au stricat gustul, dar n'am ce să fac. Și apoi acum, adaugă cu ore-care veselie, me mărit, și nu-i bine să-mi umplu capul de zizăanii de felul ăsta.

Depărățean să strinse la piept și se trase puțin înapoi.

— Și eu credeam că nu pote fi ceva mai mare, mai sublim, mai vulturesce scris de cît Faust, — adaugă el. E o suflare de geniu sêlbatic, care a produs aceste versuri ardătore; o lumină scăpărată de creerul unui Dumnețeu, care a venit să aprindă ideile acestui Om-Rege; e un fulger de cugetare; o împărăție de vorbe frumoșe, cari să inlănțuesc, se strîng, se armoniséză ca notele unor glasuri din cer.

Și pe cînd el vorbiă, ea se aședă din nou pe un scaun, părănd cu totul obosită și cuprinsă de un șir de idei triste. Pentru un moment i se părea lui că ea voiă să plîngă. Ea-l întrebă privindu-l adânc:

— Cunosci limba lui Goethe?

— N'o cunosc bine și-mi pare rău. Am însă o forte bună traducție a lui Faust, în franțuzesce, de Gérard de Nerval.

Câteva secunde el se uită la ea și ea la el fără graiu și fără suflet. După aceea ea-și scutură capul ca cum ar fi fost cuprinsă de un vis greoiu și-i țise rițend:

— Tote sînt povesti. Pentru noi e scrisă vieța după pămînt, și nu trebuie să ne esalăm mult, căci putem crede într'o fericire care nu ne e dată. Omul e robul viitorului și al întemplerii... Me duc. La revedere, vecine. Vii la nunta mea, nu așă?

— La revedere? Unde?

— La vînat sêu la plimbare. Mîne viu prin pădure... se înțelege decă-mi dai voie. La revedere... la revedere...

Și astfel dispărû în camera unde erau adunați părinții sei și ai lui Depărățean.

III.

Feta pitarului Vetrea eră una dintre rarile femei de pe vremea aceea. Cu instrucțiunea pe care o avea, adusă în mijlocul familiei sale, eră de temut să nu devie ridiculă sêu să nu câștige acea obrăznicie de moștenire care să păstrează încă, în totă întregimea sa, prin mare parte din familiile boerilor nostri de astăzi, și care face, din bărbatul sêu femeia, bolnavi de acés-

ta bôlă grandomanică, ființele cele mai desgustătore.

Pe atunci școla domnului de Lamartine eră în flóre. Fie-care femei de puțin gust, trebuia să scie pe dinafară Crucifixul sêu Laeul, și trebuia să aibă sub pernă volumul Grazielui or a lui Raphael sêu cel mai puțin suferințele junelui Werther de Goethe. La noi, câțiva dintre poeții pe cari i aveam, și în deosebi Bolidintean, urmau aceeași cale. „Elena“ sa trecea din mână în mână, și paginile ei erau sorbite de cetitóre cu o adevărată sete de iubit. Mare parte din femeile noastre aveau câte un vis cu bucle brune, care le scăpă din incecure, ca pe Iulia, Raphael, și mare parte erăși cântau în singurătate strofele Elenii:

Când în lume te vei duce
Și vei fi tu întreat,
Ce-ai făcut parfumul dulce
Al anilor ce-au sburat,
Caută a face scire,
Că-ast parfum desfătător
L'a sorbit cu fericire
Gura dulcelui amor.

Eră de temut ca Maria să nu se bolnăvescă de acest lirism contagios, care făcea să piără or ce urmă de originalitate, or ce trăsură distinctivă a caracterului, și care nu lăsă de cît o uniformitate de pose languroșe, monotonă ca or ce uniformitate. Ea însă, fie că veselie eră în firea sa, fie că școle germană o pregătise contra acestei suflări de vînt tragic, rămăsese cu totă originalitatea vârstei și a caracterului sêu. Afară de acésta, înțelesese că fondul vieții noastre este adesea trist, forte trist, și că decă nu am căută să zugrăvim pe acest tablou razele luminoșe ale surisului, am îmbetrâni înainte de timp, sêu ne-am purtă cu atăta greutate sarcina vieții, în cît ne-am bucură să murim de o mie de ori de cît să trăim odată. Cu tote astea, cînd un lucru o atingea mult, liniscea și veselie sa se stingeau ca niște schintei efemere și o durere surdă i cuprindea sufletul. Atunci fugiă în odaia ei și plîngea de amarul țilelor pe cari nu le putea sări sêu contra căroră nu putea luptă, și stă singură până ce trecea impresia cea durerosă care o făcuse să plîngă. De cele mai multe ori se aședă la piano și prin lungi acorduri își imprăștiă gîndul cel trist, sêu cîntă incet, acompaniîndu-se singură, balade elvețiane, învățate dela o guvernantă a sa din Cantonul Uri, pe care o lăsase la Viena, în drumul ce-l făcuse la întorcere în țeră.

Eră întorsă în țeră de un an. Modestia și veselie ei plăcuse la totă lumea. Părinții, forte bogati, erau hotărîți să o dea după o persoană sus pusă. Pe atunci se află prefect în județul Teleorman un om, despre care se vorbiă ca de o inteligență escepțională. De și cam copt și fără multă învățatură, se țicea de densusul că avea o fineță și un tact în conducerea trebilor publice, care îl meniă să ajungă mult departe. Se numiă Tache Horea.

El o vîduse, și în inima lui se deșteptase, cu furia primelor impresiuni, dorul de a o avé, și de a o avé numai pentru el și vieța lui, de a o avé pentru totdeuna. Fără multă greutate, lucrurile se hotărîră între socri și ginere. Cât despre mirésă, ea spusese dinainte că dintre toți pretendenții alege pe cel ales de părinții sei. Se și făcî logodna în érna venirii din străinătate și se hotări nunta pentru érna de care se apropiu. Astfel steteau lucrurile cînd am început acésta istorisire.

A doua țî, după ce o întâlni, Depărățean plecă în pădure. Se învêrti cîtă-va vreme după un cîrd de turturele, cari el înșelau, ascundîndu-se pe vîrfurile celor

mai înalți plopi, printre frunze; într'un târziu, ostent, se aședă în o vale recoroasă să mănânce. Prin mijlocul pădurii eră un drum și prin fundul văii o cărare. Pe când își scotea din gântă merindea, auți în vale două glasuri sonore vorbind, și, întindându-se, vedu pe Maria însoțită de un bărbat bine îmbrăcat, care părea a-i face curte într'un chip foarte intim, dar foarte deosebit. Ei merseră astfel până deteră în drum, unde o trăsura, cu patru cai și patru vătășei, așteptă. După echipagi, Depărățean își inchipui că personagiul care însoția pe Maria trebuia să fie prefectul, și gelosia pôte, îl indemnă să facă acăsta reflecțiune: Ce stare de lucruri... Mai atăția omeni inhămați la serviciul stăpânului, câți cai la trăsura!

Logodnicul plecă cu o vedită părere de rău, er ea remase prin pădure, singură uitându-se pe vârful copacilor după păseri, seu întindându-se printre vița sêlbatică după lăuruscă, or după frunze atinse de brumă, cari păreau turnate în bronz, atât erau de netede și de tari. Cu frunzele se gătia la cap făcându-și un fel de coronă arginție care se rezemă pe fruntea ei ca pe fruntea unei statui. În adevăr, eră măreț, eră de o sêlbatică poezie a vedé pe acăsta femeie rătăcind prin fundul unui codru uriaș, fără scop, fără frică, fără călăuză; mergend unde nici ea nu scia; lăsând adesea să trecă pe de-asupra-i paserile pentru cari eră venită, seu oprindu-se la câte o vale și odihnindu-se pe patul de frunze căcute, care-l pregătise tòmna și tomnile trecute; lăsând pușca alături și remânend vreme îndelungită într'o mută contemplațiune, contemplațiune care adesea o nemulțumia seu adesea o făcea fericită. Fieea într'o pădure e mai bogată și mai acasă la dēnsa de cât ori unde, și fieea e bună primitore pentru cei ce o caută și o înțeleg.

IV.

Flueratul unei mierle făcù pe Maria să-și uite frunzele de coronă și să pună mâna pe pușcă. Și-strinse rochia binisor impregiurul corpului și plecă în direcția sgomotului. Când se apropie de pasere și-și pregătia pușca să dea, o detunătură se auți din apropiere, er paserea plecă țipând prin crângele de alun. Ea se întorse repede spre partea de unde descărcase pușca și vedu pe delul din drepta fumul pe care îl produsese praful. Se urcă printre copaci până la dēnsul și dete de Depărățean, stând jos foarte liniscit și pregătindu-și mēsa.

— A... dvóstră? Plătiți foarte bine altfel rēul care vi se face. Monetă pentru monetă, — dīse ea, — tremurându-i glasul de mânie. Numai cine a fost vênător pote sci câtă furie îți pôte încăpé în suflet pentru o astfel de catastrofă.

— Nu, dōmnă Zină. Am voit numai să-ți arēt cât te invenineză de mult un lucru așa de mic ca fuga unei paseri, și prin acăsta să te fac a-mi iertă chipul puțin cavaleresc, cu care te-am intimpinat în dīua dintăiu. Dar cum se face, că astădi nu ești îmbrăcată bărbătesce?

— Sciam că o să te 'ntălesc.

— Da, scieai, — dīse el cu mirare, — și de unde?

— Adeică nu... Imi inchipuiam că o să vēzezi astădi, fiind că-i vremea frumoasă și...

— A, da. Apoi o poști la mēsă cu el. Ea se aședă pe erbă și luă un pahar de vin fiindu-i sete.

— Ne cunoscem de mult, — i dīse el, — și cu tôte astea nu mi-ai spus nici odată cum îl chiemă pe viitorul dumitale bărbat.

— Cum, nu-l cunosci? Eră adiniorea cu mine pe vale. Prefectul județului: Tache Horea.

— Am auțit că e un om foarte deosebit.

— Așă pare a fi. Eu nu-l cunosc încă destul de bine.

— Și cu tôte astea peste o lună ori două o sê-l iei de bărbat.

— Ce face cu asta? ori-care ar fi bărbatul meu, trebuie sê-l respect. Eu aș fi voit să nu me mărit nici odată, dar decă trebuie să me mărit, prefer să iau pe omul ales de părinții mei.

— Aveți frumoșe teorii.

Ea se uită lung la dēnsul.

— Ați ucis ceva astădi, — îl întrebă.

— Mi-am ucis uritul.

— O... asta deja este ceva. Și eu, din potrivă, mi-am mărit amărăciunile. Ei își vorbeau astfel, la plural sēu la singular, după cum voiau a fi mai intimi sēu mai ceremonioși.

— Ce fel, și dvóstră aveți amărăciuni, — dīse Depărățean; — dvóstră care sūnteți zimbetul schimbat în femeie, raza veselă a rēsăritului care aduce vēzduhului cele dintăiu glasuri ale ciocărliei?

— O... domnule, me judecați ca poet. Eu sūnt o simplă muritoare.

— Chiar simplă muritoare fiind, sūnteți într'o stare atât de escepțională, în cât amărăciunile nu ve pot turbură vieța. Sūnteți încă foarte tinēră, foarte veselă, aveți avere, aveți viitor, ve măritați...

— Și ore tôte astea nu le-ați puté dīce de dvóstră ênși-ve?

— Afară că eu nu me mărit.

— Mi se pare că n'ar trebui să ve spui eu, de acel ceva necunoscut în inima omului, care i imprăstie gândurile pe tôte drumurile; care sullă în pânzele vieții sale ca un Austru de nefericire; care adună deasupra capetelor nōstre nori formați din aburii suspinării omenirii; care ne innecă cugetul într'o nopțe intunecată ca într'un mormēt. Femeia, domnule Depărățean, are adesea nemulțumiri, pornite din starea sa de pasivitate pe lume, din delicatētea cugetelor sale, din visurile sale fără sfirșit și pré mari... pré mari, me înțelegi, — dīse ea apucându-l de mână.

— Așă cred, — respunse el cu ore-care recelă

— Cum așă cred?

— Dīce așă cred, fiind că pôte nu te-am înțeles destul de bine. Un vis mare... mai mare de cât un prefect, e cam cu greu; numai un vis cu portofoliu ve pôte scăpă.

(Va urmă.)

Duiliu Zamfirescu.

Din Budapesta până la Sătmar.*

— Schițe de călătorie. —

Ca societar al teatrului popular din Budapesta, dīlele trecute fui poftit la Sătmar, ca să debutez acolo în o serie de represintațiuni teatrale.

Firesce că am primit cu plăcere invitațiunea, căci mi-se oferia privilegiul d'a merge într'un oraș, unde am mulți cunoscuți, amici buni, nu numai magiari, dar și români.

* Autorul acestor schițe, fiu al Transilvaniei, este un artist de primul rang al teatrului popular unguresc din Budapesta. Dsa sciind de acasă și studjând și de atunci limba românescă, ș-a propus a scrie și românesce și spre acest scop a ales fōia nōstră. Articolul presinte dară nu este tradus din limba ungurescă, ci e cel dintăiu scris de autor în românesce. Noi îl salutăm cu plăcere, căci umorul escelintelui comic de pe scenă se manifestă și în acăsta scriere. Red.

Spre a-mi câștiga niște informațiuni relative la această excursiune, comunicai invitațiunea și lui V. Nagy, unul d.n. regisorii teatrului, carele fiind sătmarian călătorește adese ori la Sătmar și astfel putea să-mi dea deslucirile cele mai bune.

Intr'aceea, caută să ve spun între patru ochi, că de un timp încoci dînsul n'are ochi să me vedă. Pentru ce? O spun verde. Amîndoi facem curte unei cântărețe drăgălașe, și de mine el nu mai ajunge la vorbă.

Odată, după o astfel de scenă, supărat până 'n suflet, prietenul Nagy imi dîse:

— Tu faci să-mi uresc dîlele. E bine, o să ai odată și tu parte din urit. Atunci să te gîndesci la mine. Și eu voi fi resbunat!

Intîmpinai cu suris această amenințare, căci nu duceam nici o frică de realizarea ei.

Acuma însă, când i comunicai invitațiunea mea la Sătmar, el începî a suride și eu îl priviam serios.

Apoi imi dîse numai atîta:

— Să nu duci cu tine revolver!

— Pentru ce?

— Ț-oi spune decă vei sosi acasă.

— Fie voia ta. Să nu mai poți dice, că nu-ți fac nimica după plac

— Ș-acuma du-te la direcțiunea calei ferate și cere-ți un bilet de trecere liberă. Actorilor li se dă bucuos.

— Deu!?

— Calea ferată apuso-resăritenă are puțini călători. Se bucură dară decă își pôte căpêta câte unul.

Fratele Nagy avî dreptate. La direcție fui primit cu cea mai mare afabilitate. Biletul gratuit mi se acordă cu multă plăcere. Trebuia să cred, că domnii aceia mi-ar da bucuos și chiar un tren separat.

Până la Dobrițin am mers pe calea statului magiar — ca vîntul. Dela Dobrițin până la Sătmar, pe calea societății apuso-resăritene — cu bilet gratuit. Așă ceva n'am mai pățit. Mersul încet al trenului dela Sătmar întrece toată fantasia.

Așă de lungă mi-a fost calea această, încât mi-am adus a minte de toate esagerările cetite. Mi-a venit în minte, că mulți poeți se servesc de espreșiunile: „momentul grozav nu se pôte descrie”, „descrierea stării înfiorătoare e o indreznală”, și multe de aceste. Însă toate aceste sînt niște fraze goale, căci cu ocaziunea această m'am convins, că în lume toate se pot descrie, numai uritul acela nu, care țî se stîrnesce prin mersul încet al trenului sătmărian. Nu s'a născut încă poetul, care să pôtă descrie simțirea această. Nici eu nu voi încercă dară. Dar ca cetitorii să aibă ceva ideie de tortura mea, voi înșîră unele momente din călătoria asta, apoi sănătate bună!

Din capul locului am să notez, că trenul s'a oprit la fie-care sat și cătun câte 20—30 minute, cari însă ne păreau cel puțin 50—60 minute.

La o stație conductorul a strigat 20 minute. După ce trecură și 35 minute, l'am făcut atent; el m'a luminat, că șeful nu lasă să plece trenul, pentru că dl *szolgabiró** a înscîntat, că va vini să se urce și el, dar încă n'a sosit, deci îl așteptăm!

— Dar decă dl *szolgabiró* va mai întărđia o jumătate de cês, tot așteptă-l vom?

— Așteptă deu, me rog. Dar nici nu-i mirare, că dl *szolgabiró* întărđie, căci precum vedeți, e tină mare. Cu toate aceste, nu cred să așteptăm mai mult de o jumătate de oră; decă dînsul nu va sosi în dece minute, o să trimitem pe cineva în sat să-l întrebe

* Subprefect.

decă binevoiesce să călătorească, ori a cugetat alt ceva?

Așă s'a și făcut. După așteptare zedarnică de dece minute, un argat a pornit încet spre sat la dl *szolgabiró*.

— Dîmne, unde și când va găsi argatul acesta pe dl *szolgabiró*? — imi dîsei desperat, — până atunci pot muri de urit.

Spre norocire, atunci apărî pe cale un cunoscut vechiu, cu pușca în spate.

— Noroc și bani, frate! — i dîsei cu bucurie, — dar ce faci p'aici cu pușca 'n spate?

— Eu șed aici în satul vecin. Dar tu unde călătorești?

— La Sătmar!

— De sigur să debutezi pe scena de acolo?

— Da. Abia aștept să sosesc.

— Dar până atunci trebuie să aștepti încă.

— Mai zăbovi-vom aici mult?

— Până la pornire poți să vii cu mine.

— Unde?

— La vîntore.

— Cugeti, că am atîta timp?

— Garantez. Grigia popii de tîmaie. Numai înscînteză pe dl șef, apoi te va așteptă! Și eu am făcut așă mai deunădi.

— Bine-i! Haidam dară la vîntore!

— Nu vom merge departe și ori unde vom fi, vom vedé pe șosea trăsura dlui *szolgabiró*, ș-apoi ne vom întorce.

Plecai la vîntore.

Trecu un cês și jumătate. Mi se făcu urît și de vîntore. Când ne rentorserăm, trenul încă tot sta în loc și pe șosea nu vedeam nici o trăsură, care să ne vestescă venirea dlui *szolgabiró*. Conductorul, încălđitorul, mașinistul dormiau somnul fericîților. Afară de mine mai erau pe tren doi călători, însă ei n'ar fi grăit un cuvînt rău pentru cât bunu-i în lume. Așă mi-se părea, că și ei călătoriau cu bilet de trecere liberă.

În urma urmelor sosi și argatul trimis după dl *szolgabiró*. La întrebarea, că unde a lăsat pe dl *szolgabiró*, mi-a respuns că n'a putut intră până 'n sat, deorece la mijlocul drumului ciobôtele i-au ramas în tină, și a trebuit să vini napoi, pentru că asta eră o cale mai scurtă, decăt aceea care o avea până 'n sat.

— Dar decă cineva mi-a da ciobôte, — incheiă dînsul, — m'oi rentorce îndată.

Nimene nu i-a dat.

— Decă nu capeti dela nimenea, — i dîsei, — vino, că-ți voi da eu; am o păreche de ciobôte teatrale cavaleresci; încălță-le!

El vini la mine, luă încălțămintele, nu le putea trage nici pe mâni. Tot am încercat și ne-am trudit, când deodată sosi și dl *szolgabiró*. Mulțămescu-ți ție Dîmne! Bucuria asta încă nu me încercă să o descriu.

Argatul îndată a tređit pe încălđitor și pe mașinist; dar atunci se ivi alta pedecă: focul s'a stins din mașină, prin urmare am fost siliți să așteptăm, până să se face foc de nou. N'aveam ce face, am așteptat și asta, și cam peste o jumătate de cês pornirăm.

Mergeam, mergeam cu încetul, și odată întîlnirăm un călător, care ducea o sarcină destul de grea. Conductorul l'a cunoscut, căci i s'a adresat amical și per tu:

— Până unde, mei Ioane?

— Până la Sătmar.

— Urcă-te dar pe tren, căci sarcina-ți e grea.

— Mulțămesc, frate, dar grăbesc.

Și el a rămas jos.

Mergeam, mergeam, și deodată trenul se opri în mijlocul unei câmpii. Ce pedepsă a lui Ddeu, erăș! Aici nu este stație! M'am dat jos, să ved ce nenorocire s'a întâmplat? Nimica. Conductorul oprise trenul numai pentru că zări niște viorele, pe cari voi să le culegă, spre a face o surprindere plăcută șefului din Sătmar, care e mare amător de acele flori.

Cu toate te poți deprinde, așa și cu uritul; prin pățaniile trecute intru atâta me deprinsei și eu cu această simțire. în cât devenii rece; în loc să-mi fiu smuls perii din cap, am apucat să culeg și eu viorele, fiind sigur că toate lucrurile își au sfârșitul lor. Și nici nu m'am înșelat, căci după ce culeserăm toate viorelele plecărăm de nou.

Insă abia plecărăm, erăș ne oprirăm. De nou me dau jos, și întreb furios, că ce s'a întâmplat?

— Nimica, domnule, — răspuse conductorul, — numai ni s'a sfârșit cărbunii.

— Ce vom face acuma?

Nimene n'a știu răspunde. În dar ne sfărnam capetele dimpreună cu mașinistul și cu conductorii, toți stăteam cu buzele drimboiete, inholbându-ne cătră mașină, ca boii în rital popii.

Ceialalți călători scotându-și capetele ascultau cu un aer de mulțămire tânguirile noastre. Acesta vedere m'a tulburat și mai tare. Cine ar pute fi în astfel de situațiune liniscit și încă cu voie bună?

Liniscea lor, precum și zimbetul crud, numai atunci le-am înțeles, când conductorul mi-a spus, că dâșii sânt o păreche nouă, care tocmai acuma își face călătoria nupțială. Atunci am vădut, că lor nu le-ar pră păsă să ajungă numai peste două săptămâni trenul la Sătmar. Din asta esperință insă am învățat, că nu e bine a călători cu astfel de persoane.

Deci întorcându-me de nou cătră conductor îl întrebai: Ce să facem?

Ceialalți răspuseră: Nu scim domnule!

În urmă și mașinistul își luă libertate a-și deschide gura cu o rară înțelepciune, dîcend:

— Ore, domnule, ce să facem?

Toate aceste causau multă plăcere și desfătare unui purcar, care răzimat pe un bêt, căută liniscit la noi. Ți-se părea, că omul acesta a vădut încă multe scene de aceste. Așa se vedea și din răspunsul ce ni l'a dat dîcend:

— Sciți ce, domnilor? N'aveți ce întârșia atâta. Sătmarul nu e departe, deci alegeți între două: séu împingeți trenul, séu mai bine mergeți pe jos!

— Bine, dar de toți sântem 6 ênși, dintre cari mirii știu că nu ne vor ajuta, că doră nu-s nebuni!

Eu simțiam foarte bine pozițiunea noului bărbat, și decă eram în locul lui, nu să ajut, ci putend face, așa fi legat și rôtele.

— Așa dară, — dîse purcarul, — ve dîc alta ce.

— Vorbesce, pentru Ddeu, vorbesce!

— Bine, bine, numai nu me spintecați!

Apoi purcarul ne dete un sfat înțelept: să mergem cu toții la vîi, să culegem mlădițele și să facem cu ele foc. Mare ești Ddome!

Peste o oră trenul plecă de nou.

Eră înaintam, insă așa de lin, încât stam să ne bunesc de urit. Incepui a filosofă: „Umbă 'ncet, să umbli mai mult“, — „cine grăbesce, întârșie“. Simțiam că se apropie o catastrofă fizică.

Ce-i viața? — cugetam intru mine. Pentru ce să trăiesc eu mai mult? Eh! stinge-te te viață mișea!... Acuma înțeleg! Vr'o bandă de lotri m'a incungiuat... Și en cugetam, că merg la Sătmar!... Tote-s calculate înainte... Trenul nu pôte merge așa... Și pur-

carul a fost complice... Vorba lui despre Sătmar a fost premeditată... Așa-i! Hoții me duc să me omóre, și eu am fost orb de n'am observat toate aceste... Insă nu, nu me veți învinge. Nu! Eu ênsu-mi voi sfârși viața... A trecut mult de când s'a făcut nopte, acuma nu-s 9 ore, ci sântem la miezul nopții. Și încă tot mergem! Așa-i, așa, am cădut în cursa lotrilor internaționali... despre cari am cetit prin romanuri. Vai! Vai! Ajutor! Ajutor! Despachetez... o pușcătură și totul se va sfârși...

Revolverul nu eră în giamantan... Hah! Acuma pricepe!... Așa dară și Vincențiu Nagy face parte din...?! Deu! Așa trebuie să fie! Bunăvoința lui, statul mistic, au avut scopul să nu pot scăpa din mâinile lotrilor, să nu me pot sinucide. Insă te-ai înșelat, amic nefidel; eu voi fi învingător... Me pun înaintea trenului.

Deschid iute ușa, și fug înaintea trenului cu vre-o 50 pași, me culc pe calea ferată, așteptând mórtea și-gură. În cuget imi luai remas bun dela consăngeni, dela amici, dela Vincențiu Nagy pe care l'am iertat spiritalmente, sărutai scena teatrului poporal, pe colegii mei remași acolo, și când terminai toate aceste, trenul eră încă tot departe.

Când mi se uri și cu așteptarea mórții, odată hopp! me scol. Mi-a venit în minte, dar decă totuși mergem la Sătmar!... Publicul de acolo e incunos-cințat deja despre debutarea mea... biletele-s vându-te... E drept, că banii se pot innapoiă, insă publicul totuși rămâne înșelat. Ce fel? Să nu joc eu mîne? Dar decă ar trebui să trec prin o pădure de cuțițe?! Așa-i! Nu me voi sinucide. Nu me pot sinucide, afișurile sânt tipărite și împărțite.

Trenul flueră. Ah! știu pentru ce. Să me 'ndepărtez din cale. Bine, me duc și me urc erăș în coupé, căci mîne trebuie să joc în „Pêrul dînei“. Încearci să dorm și reușii. După ce am tras un puu de somn, deodată auđii strigându-se: „Sătmar!“

Nu mai puteam de bucurie. Me dedui jos iute. Insă mai înteu voiam să mulțănesc mașinistului, că a fluerat ca să me scol din calea trenului.

— N'am vădut eu în cale pe nimenea, — dîse mașinistul.

— Dar pentru ce ai fluerat?

— Pentru că eram numai de o pușcătură dela Sătmar.

— Insă dela fluerare până 'n Sătmar eu totuș me săturai de somn.

— Să ve fie de bine!

În timpul ce intrai în oraș, hotării, că la rentör-cere, până 'n Dobrițin voi merge cu trăsura. Am și făcut tocmea cu un cărauș. Nu me va păcăli pe mine mai mult societatea apuso-resăritenă cu biletul seu gratuit!

Alecsiu Solymosi.

Studii limbistice.

— O sută de etimologii revindecate. —

(Urmare.)

18) *Ghiob, neghiob*. Cuvântul „ghiob“ încă nu este cu totul perdut din limba română, căci se dîce „drum ghiob“, adecă: drum bătut, neted, neglimpuros (neghimpuros), neglionțuros. Dl Dimitrie (Mita) Mileticiu din Bănat dela Oravița, care a călătorit în afaceri comerciale mulți ani în România, imi spune, cumcă și în Țera-Oltului a auđit din țărani dîcend „drum ghiob“ adecă: neted, bătut, bun de călătorit. George Petculescu, cunoscutul director de societate teatrală din

Austro-Ungaria, care a călătorit toate provinciile române, imi împărtășese, cumcă călătorind cu trupa sa teatrală în anul 1875 dela Apahida din Ardeal la Năsăud, căraușii (cocieșii) români au spus, cumcă dela „Capul turcului” spre Năsăud este drum „ghiob”, adecă: este neted, bătătorit, neglimpuros, neglionțuros. Despre acest înțeles al cuvântului „ghiob” mărturisese și „neghiob” căci acesta după graiul din Bănat nu însemnă nimic alta de cât „necioplit” adecă: contrariul dela „ghiob”. Când dice Românul „om neghiob”, atunci înțelege „om necioplit. dur”, cu tot aceea ce dice Germanul „ungehobelter Mensch”. Drept aceste înțelesul de: nătăreu, gogoman, netot, timp, nebun, dur, este secundariu și figurat în neghiob. Fără acesta adevărată definițiune a cuvântului nici că se pôte cercetă și afla etimologia.

Dl Hășdău: Columna trăiană, anul VII tom. I, Bucuresci pag. 97—123 scrie un tractat întreg despre origina cuvântului „ghiob” și „neghiob” facându-l de origina traco-dacică, dar tot tractatul rămâne ipotesă, fiind că este întemeiat pe premise false. Dl Cihac: Dict. etym. daco-romane, éléments slave etc. pag. 215 deduce cuvântul „neghiob” dela paleoslov. „nogodinŭ”, care are înțelesul de: ingratus, displicens lat., rus. „negodnyĭ”, care însemnă: neapt, nedemn; dar înțelesul cuvântului, precum și materialul nu concede absolut această etimologie.

Origina cuvântului este apriat dela „globus” lat., căci în tot ce este rotund, zace și conceptul de: neted, asemenea, neglionțuros. Afară de acesta, după Diefenbach: Glossarium latino-germanicum, mediae aetatis, Francofurti a/M. 1857 pag. 265 însemnă „globus” și „vaiegă” (cilindru), Walze germ. „globisare” însemnă: a varegă, walzern germ. și „globatus” (globalis): schibelicht, welzelicht germ., adecă: loc neted, asemenea, unde poți aruncă în bile, în urmă „globare” însemnă și a face: un loc neted (plan) asemenea, scheinlicht, schubrecht machen germ. Tot astfel de „glob”, adecă „ghiob” se face și drumul prin rôtele carelor, care-l calcă. Din „globus” lat. prin iotizarea și inmuierea lui „l” s’a făcut apoi după regulele limbei „ghiob”. Dicționarul Academiei române (glosariul), Bucuresci 1871 pag. 414 numește cuvântul neghiob între cuvintele străine, dar totuș întrebă, ore nu stă „neghiob” pentru „neglob”? de orece în toate limbele tot ce este rotund, precum este și „globul”, involvă în sine și ideia de „prieceptul” (mai bine ar fi dis: de neted, de plan, de neglionțuros); se vede cumcă și autorii dicționarului Academiei române, nu au știut definițiunea adevărată a cuvântului.

Deci se adevărește, cumcă „ghiob” și „neghiob” sânt vechi monumente de limba romană rustică, păstrate în limba daco-română.

19) *Cref*. Înțelesul acestui cuvânt este: crispus, rugosus, plicatus lat., crép, ride, pli (repli) fr., kraus, runzelig, gefaltet germ. Înțelesul cuvântului se ilustrează mai bine prin următoarele frase: om cu părul cref, om cu crețuri în față, cămeșă increțită (a cărei pôle sânt toate increțite), am ședut pe șubă ori țolă și s’a făcut totă crețuri, omul acesta pășese cref și măreț.

Din cauza, că înțelesul de „plica” „plicatus” lat., nu eră încă deslucit, a devenit și etimologia cuvântului incurcată. Dl Cihac: Dict. etym. daco-romane, éléments slave etc. pag. 82 derivă cuvântul dela paleoslov. „krau”: tortus lat., „kratiti se”: torqueri, „krentati”: flectere lat., rus. „krutyĭ”, „krutu”: tordu fr. „krutiti”: tordere fr., pol. „krety” (resp. crenli): tordu fr. „gedreht” germ. „krecic”, „kracic” (resp. crenici, cronici) crêper fr. drehen germ., „kret” (resp. creni): torsion fr. drehung germ., neosl. croat. „krut” (gros, dur),

sêrb. „krecav”: crispus lat. Dar aceste etimologii ale dlui Cihac nu sânt adevărate, de orece materialul cuvintelor apoi a parte și înțelesul lor este contrariu. Dl Cihac, în contra tuturor legilor limbisticii, combină cu cuvântul „creț” și cuvântul „crunt”, „crutca”, „scrinti” și „scruntar”, voind a-ș înlesni deducerea dela aceleași rădăcini slave, ceea ce nu este cu puțință. Dl Hășdău în „Cuvinte din bătrâni” deduce cuvântul „creț” dela „crispus” lat., ce nu se pôte, pentru că nu se pôte rectifică trecerea lui „p” în „t”. Dl M. Gaster* derivă pe „creț” dela „krauss” germanese, adecă sășese, din Transilvania, dar acesta etimologie din punct de vedere istoric nu are nici o verosimilitate pentru sine. Dicționarul Academiei române (adecă proiectul ei), Bucuresci 1871 pag. 969 încă derivă cuvântul „creț” dela „crispus” lat.

Eu am aflat, cumcă „creț” pôte să deriveze: a) din „con-rezzo”, care este compus din prepusețiunea „con” și din „riccio” ital., care însemnă: crepu fr., krauss germ., de orece dialectele italiene fac „rezz” din „riccio” (Toni: Vocabolario bolognese-ital. Bologna 1850 pag. 331); astmod din „con-rezzo” ar purcede „cu-rezzo”, și în urmă prin contragere „creț”, b) din „cirrus” ori „cirus” lat., care însemnă „vuclu”, boucle fr. Haarlocke germ., dar însemnă și „crețuri” în vestiminte. Din „cirrus” după Diefenbach: Glossarium latino-germanicum mediae aetatis, Francofurti a/M. 1857 pag. 123 se formăză „cirtus”, eră din „cirtus” se pôte formă ușor „cirtius” și „cirtius”, în urmă prin metatesa lui „r” „cirtius” ori „cirtius” și din acesta „crețiu”, c) din „grinzo” și „grinza” ital., care însemnă „rugosus” și „crispus” lat., runzelig, faltig, krauss germ., și care în dialectul romagnol (Morri: Vocabolario romagnolo-ital. Faenza 1840 pag. 381) sună „grett” cu semnificațiunea de: increspato, arricciato ital. „Grinzo” ital., prin sincope, adecă prin lăpădarea lui „n” devine „grinzo” și prin strămutarea lui „g” în „c” „erizo”, de unde apoi „creț” românesc.

Și acest cuvânt se vede a purcede din limba romană rustică.

20) *Moș, moșe, moșie*. Cuvântul „moș” însemnă: a) tatăl tatului, avus (stră—moș, pro—avus) lat., grand père fr., Grossvater germ., b) om bătrân, senex lat., vieillard fr., Greiss germ.

Cuvântul „moșe” însemnă: a) mama mamei, avia lat., grand-mère fr. Grossmutter germ., b) muiere bătrână, c) muiere, care stă intru ajutorul născătoarelor, obstetrix lat., sage-femme fr., Hebame germ. „Moșe” în înțelesul din urmă, se dice și „moșnică”, și chiemarea ei se numește „moșit”. Verbul: a moși, însemnă a da ajutoriu ca moșe unci născătoare. Moșa, care stă intru ajutorul născătoarelor se alege numai din consăngeni mai de aproape, și a bună sêmă în vechime a implinit manșă bătrână acesta chiemare; se cere să fie muiere scîmfore (cu esperiință, precum arêtă și nomenclatura francesă) și de incredere de care să nu se rușineze născătorea. Cuvântul „moșie” însemnă: a) patrimoniu, hereditas lat., b) proprietate funduarie, dominiu, complex de pământ.

Moșie după firea lucrului derivă dela „moș” și nu pôte însemnă nimic alta de cât: averea ereditată dela moși strămoși. Este pe deplin aceea ce în legile Ungariei se numește pur și simplu „aviticum” lat., care cuvânt este format din „avus” (moș) lat., și însemnă formal „moșă” noastră. Moșia, este contrariul de binele stacit prin sine însuși, va să dică lui „aviticum” este contrariul „acvisitum”. „Aviticum” al legilor Ungariei nu este alta decât „avitinus”, „avitus” și „avinum” al

* Precura arêtă dl Cihac în: Romanische Studien de E. Böhmer, Bonn 1880 fasc. XV pag. 453.

latinătății evului de mijloc, care înseamnă „biens aviti-
tius“ fr., este „avitica haereditas“, și „predium avitum“,
este „terra avica, avita“ a aceleiași latinătății; este
„pappaux și „papoage“ (les biens de ses aïeux, héritage
de ses pères) al limbei vechi franceze, care deri-
vă dela „παππος“ grand-père fr. Grossvater germ. Vezi
despre toate aceste Du Cange: Glossarium mediae et in-
fimae latinitatis, Parisiis 1840—1850 tom. I pag. 493 și
494 și tom. VII pag. 252, apoi Diefenbach: Novum
glossarium latino-germanicum mediae aetatis, Franco-
furti a/M. 1867 pag. 42 sub „avinum“.

De aci vedem, cumcă cu drept cuvânt numesc
fragmentul istoric de Huru, precum și alte documente
vechi și „patria“ cu numele de „moșie“. „Moșie“ cu
înțelesul de proprietate funduarie, dominiu, complex
de pământ, este formațiune secundarie, derivată. Cu-
vântul „moștean“: haeres lat., héritier fr., Erbe germ.,
este contras din „moștén“, asemenea și verbul „moșteni“.
Tot asemenea e contras și cuvântul „moșnén“ din
„moșinén“, care din urmă formă există încă în limbă-
ne. „Moștén“ cu semnificațiunea de „indigen“, de
„vechiu locuitoriu“ în țară, are înțeles secundariu, de-
rivat.

1) Cihac: Dict. etym. daco-romane éléments slave
etc. pag. 596 desparte cuvântul „moș“ de „moșie“ di-
când, că acesta din urmă nu se derivăză dela cel din-
tăiu, și apoi pe amândouă cuvintele le deduce din lim-
ba turcescă; anume deduce pe „moș“ din turcescul
„mousinn“: âge, vieux fr. alter, alt germ. aducându și
pe albanesul „motsim“ cu asemenea înțeles în combina-
țiune, eră „moșia“ o deduce dela turc. „Mulk“ cu în-
țelesul de: proprietate, dominiu, complex de pământ.
Așa dar după dl Cihac socotind, Românii nu au avut
nici „moș“ nici „moșie“ până în al XIV ori XV seclu
când au străbătut turcii în Europa și în pământurile
române? Dl Hășdeu: Cuvinte din bătrâni, Bucuresci
1878 tom. I pag. 294 face mai întâiu analiza deriva-
telor „moștén“ și „moșneg“, spune apoi că cuvântul
„moș“ a trebuit să sune la început „most“, dar a perit
„t“ din capet, derivând pe acest drum cuvântul
nostru „moș“ dela albanesul „motsim“ (prin metatesa
lui „ts“ în „st“), care înseamnă: bătrân.

Noi am aflat a fi acest cuvânt de origină din Ita-
lia. În Monti: Vocabolario dei dialetti di Como, Milano
1845 pag. 155 stă „musc“, care se răspunde „muș“
pentru „tată“ și pag. 156 „muscia“, care se răspunde
„mușă“ pentru „mamă“, apoi în supliment pag. 400
se află și „mosc“ care se răspunde „moș“ pentru tată.
Tot în Monti opul citat pag. 147 vine înainte „misse“
pentru: nonno, padre del padre ital., adică pentru ta-
tăl tatălui, și spune că e compus din „mio-sere“ (mes-
sere), din „mio-sere“ se face apoi după tipul de „me-
see“ și „mosee“ precum vom vedé mai în jos, de unde
se forméză în urmă „moșia“. Eră în Monti opul citat
pag. 153 aflăm „mosina“ pentru adunare de avere,
producând și frasa: „fa mosina“ cu înțelesul de: adu-
nare peculio ital.; aci vedem prin sincope, adică prin
lăpădarea lui „n“ „moșia“ noastră. În Monti: Vocabo-
lario della Gallia cisalpina e celtico, Milano 1856 pag.
68 aflăm eră „misse“ pentru „moș“, adică: pentru tatăl
tatălui, îndrumând la „mossen“ din latinitatea evului de
mijloc. Drept aceste în Du Cange: Glossarium mediae
et infimae latinitatis, Parisiis 1840—1850 tom. 4 pag.
559 aflăm „mossen“ despre care se dice: „In Aquita-
na, Occitania, Vasconia, Bernearno et alibi, voce com-
posita ex mos et sen, quasi dicens: meus senior“. În
Banfi: Vocabolario milanese-ital. Milano 1852 pag. 546
stă „messée“ pentru: nonno, avolo, il padre del padre
o della madre ital., adică: pentru tatăl tatălui și al
mamei. În Olivieri: Dizionario genovese-ital. Genova
1851 pag. 283 vine înainte „messé“ și „messiav“ pen-

tru „moș“, adică: pentru tatăl tatălui. Couzinié: „Dic-
tionnaire romano-castraise, Castres 1850 pag. 347 are
„moussu“ pentru „monsieur“ fr.

Deci se adevăresce, cumcă cuvântul „moș“ nu
pöte proveni, nici din turcescul „mousinn“, care în-
seamnă „bătrânătă“ și „bătrân“, nici din albanesul
„motsim“, care derivéză dela „mot“ (an) și înseamnă:
annosus lat., bejaht germ., de örece nici materialul cu-
vântului (mai vërtoș aceluși albanes), dar nici înțelesul
logic nu concede această derivațiune. Se cere înțelesul
primitiv de „tată“ și de „tatăl tatălui“, pe care-l aflăm
numai în dialectele italiene. Așa dară cuvântul „moș“
derivéză: a) séu din „moș“ al dialectelor italiene cu
înțelesul de „tată“ innălțându-se la înțelesul de „avus“
lat., de „tatăl tatălui“, ca să facă loc cuvântului „tată“,
care din urmă la din contra trebuia să rămână afară
din limbă, b) séu din „misse“ și „mesee“ al dialecte-
lor italiene, cu înțelesul de „moși“, adică: tatăl tată-
lui, care este compus din „mio-sere“, unde prefăcân-
du-se „mio“ în „mo“, ca în toate limbele romane și
dialectele lor, produce pe „mo-seu“ ori pe istoricul
„mossen“ al dialectelor franceze, c) séu limba română
amesurat puterii sale dinamice, a desvoltat din „misse“
și „mesee“ pe „moș“, facând mai întâiu „mesee“, apoi
innălțând pe „é“ în „o“ (ca „porumb“ din „palumba“
și „botez“ din „baptiz“) și convertând pe „e“ din capet
în „i“ scurt.

Drept aceste se documentéză, cumcă cuvântul
„moș“ împreună cu derivatele sale, este una din cele
mai vechi urđiri de limba romană rustică din Italia.

2) Gol. Cuvântul acesta înseamnă: a) vacuus lat.
vide fr. leer germ., b) nudus lat. nu fr. nackt germ.

Dl Cihac: Dict. etym. daco-romane, éléments slave
etc. pag. 123 deduce acest cuvânt dela bulg. „gol“, „go-
lutú“: nudité fr. Nacktheit germ., pol. „goly“, boem.
„holy“, neoslav. cr. sêrb. „gol“, cari toate au înțelesul
de: nudus lat. nu fr. nackt germ. Dar dl Cihac nu in-
trebă, nici ne spune de unde vine cuvântul cu celalalt
înțeles, adică cu înțelesul de: vacuus lat., vide fr.,
leer germ.

Noi am aflat în Burguy: Grammaire de la langue
d'oïl, Berlin 1856 tom. III glossaire, pag. 395 „vole“ și
„veule“ cu înțelesul de: vain și vide fr. eitel, leer
germ., va să dică chiar cu înțelesul cuvântului româ-
nesc, care din „vole“ prin strămutarea lui „v“ în „g“,
ca în „fagure“ din favus-favulus lat., „negel“ din naevus-
naevellus lat. Origina cuvântului zace în „vola“ lat.,
care înseamnă: a) palma mânei, paume de la main fr.,
flache Hand germ., b) o butöră (butörcă), creux, con-
cavité fr. Höhlung germ. În Diefenbach: Glossarium la-
tino-germanicum mediae aetatis, Francofurti a/M. 1857
pag. 628 vine înainte „vola“ cu înțelesul de: sterilis
(equa); concavitas manus, pedis, alarum, fructus arbor-
is lat. Va să dică nu numai „gol“ cu conceptul de
„vacuus“ lat., ci și de „nudus“ lat., căci palma e tot
deodată și „pele-golă“, când dice Românul: pör ca 'n
palmă. Dar afară de acesta, semnificațiunea de „vacuus“
lat. este cea primitivă, eră cea de „nudus“ lat. deriva-
tă, secundarie. Vezi despre acest cuvânt și cele ce a
scris Diez: Etym. Wörterbuch der rom. Sprachen, Bonn
1853 pag. 744 sub „veule“.

Deci se adevăresce, cumcă și acest cuvânt se ur-
đesece din limba romană rustică, cumcă este de straor-
dinarie vechitate, și cumcă din limba daco-română a
intrat în limbele slave, căci decă ar proveni din lim-
bele slave în limba română, atunci ar trebui și în lim-
bele slave să se afle amândouă înțelesurile cu-
vântului.

(Va urmă.)

Cronică bucureșcă.

— 10/22 maiu.

(A doua aniversare a încoronării.)

Sunt 10 ore seara. Pe o lună ca ziua me 'ntorc sătul de privelescea „serbării publice cu iluminatiune și focuri de artificii”, sfârșit de o oboseală și muiat până la piele. Căci a ploat bine până când luna se vină a-și mestecă lumina-i cerescă, cu aceea a gazului aeriform, a electricității și a tuturor materiilor combustibile puse în serviciul sărbătorii naționale de astăzi, cari ne atrăsese de prin toate colțurile Bucureștilor, ca pe neseceri noți fluturi de noapte zarea unui foc.

La 9 ore, me aflam în fața palatului regal, cu umbrela 'ntinsă, cu picioarele 'n apă. Ploa și nici pas se străbați înainte prin mulțimea care se îngrămădise aci acceptând șirul Regelui. În sfârșit escorta de genarmi călări deschide marșul; trăsura regescă, trasă de 4 cai mănăți la Daumont, se pune în mișcare. Regele, înfășurat într-o mantă de ploaie, are la stânga pe principele Ferdinand, 'er în față pe principele Carol, amândoi ținând în mână, drept stavilă între capetele lor și ploaia care curgea cu încăpăținare, câte o umbrelă. Trec, și mulțimea prinsă de frigurile unui entuziasm, pe care toate gălețile de apă ce ne muiase oșele, nu putea să-l moie, năvăli în urmăle. Și vai atunci d'acela care s'ar fi opus curentului poporului suveran! Trebuia vrând nevrând, ca prins de același entuziasm, să te lași în voia lui. Ce poți să mai dici atunci de cât se repeți vechia sentință: Vox populi, vox dei, urmând a fi tărit de valul poporului? Norocul însă m'aduse lângă un felinar: el mi-apără ca un far mântuitor în mijlocul acestui nou fel de ocean, care me sbuciumă între valurile-i de umbrele, de picioare și de cote, și sigur că ori cât de mare ar fi entuziasmul poporului, totuși el va respecta felinarul primăriei, m'agățai de el și, făcându-mi o pavăză din pedestalu-i de tuciu, putui stă locului până când mulțimea se mai rări și entuziasmul se mai răci.

Atunci trecui înainte. La grădina episcopiei, care era îngrădită într'un cerc de flăcări, făcui la dreapta 'mprejur. Dar cum nu e greu de a merge înainte, ci de a te întorci pe urma pașilor tei, a trebuit să schimb trotuarul. D'altmintești asta mi-a folosit că puteam să admir acum și privelescea ce înfățișă șirul zidurilor din partea pe care venisem. Căci în adevăr, cu tot timpul cel rău, cu totă ploaia care topise lampionele atârinate de numeroșele lanțuri de verdeță intinse atât în lungul cât și în latul stradelor în mii de arcuiri înfrumusețate cu stindarde, corone și flori, iluminatiunea n'a lăsat nimic de dorit. Fie-care casă încinsă într'un brau de flăcări; pe fie-care balcon, un sôre: o devisă; la fie-care ferestă, d'asupra fie-cărei uși, candelabre, lampioni, pahare sau globuri în diferite forme și culori. Tablouri alegorice sau portretele MM. LL. frumos împodobite. Trebuie să esceptez numai casele nerevisioniștilor cari erau cufundate în cel mai adânc întuneric. Din norocire pentru iubitorii de iluminatiuni, aceste erau pre puțin. Printre celelalte se deosebeau: palatul Regal, al prefecturii de poliție, al legațiunii Ruse, al Societății „Dacia-România”; ministerul cultelor și instr. publice; al justiției, al financelor; cluburile Junimei, Regal, Liberal și al Conservatorilor; Teatrul Național; casele Lahovari, Capșa, Socec, Mandi, ș. a.; hotelurile

Hugues, Broft, Mano, Oteteleșan, Imperial și de Boulevard; magazinele Auxvilles de France, Fain, M-me Blanche, Jobin, ș. a., toate aceste numai pe calea Victoriei. Stradale Lipsani, Carol și Bulevardul încă nu remăsese mai pe jos.

Ajungând în piața teatrului, care avea o înfățișare feerică, ploaia încetase. Me oprii un moment, ascultând musica ce cântă aci și privind focul de artificii care nu încetase a detună în grădina Cismegiu, nici când ploaia era în toila ei; dar asta pentru că nu mai puteam înainta: Regele se reîntorcea urmat de aceeași mulțime entusiastă care înainte me târise în cursul ei.

Și-acum mulțimesc cerului, că me ved 'er la masa mea, teafăr cum am plecat, căci p'aci una din umbrele cari se 'ncurcau printr'a mea era să-mi scotă un ochiu: găsiă pôte c'am pre mulți, socotind și sticlele dela ochelari.

*

Partea cea mai mulțămitoare a sărbătorii a fost defilarea. Cu 2 césuri încă înainte de ora hotărită, tribuna cea mare, construită d'a lungul palatului universității, pe boulevard, era înțesată de invitați. În față, în dreapta statuiei lui Mihaiu Bravul era tribuna regală, înfrumusețată cu mult gust și măiestrie, unelte militare. Această tribună, de formă patrată și având într'unul din colțuri un fel de balcon, rezervat tinerilor principi, era hotărit persoanelor de cea mai înaltă considerațiune. Tribuna mare avea în mijloc o cupolă, umbrită de bogate draperii și capitonată cu frumoșe țesături naționale brodate cu fluturi, lăniță și fir: aceasta era rezervată corpului diplomatic; în dreapta și 'n stânga se întindeau două aripe împărțite astfel: de-o parte tribuna dômnelor, apoi tribuna mare, — de alta tribuna deputaților și senatorilor, apoi 'er tribuna mare.

Ghirlande de verdeță, vase cu flori, corone și statuie: nimic nu lipsia.

La ora 12 Regele, călare și urmat de casa militară, ia loc în fața statuiei lui Mihaiu și defilarea începe în ordinea următoare:

- 1) Delegații săteni ai județelor cu drapelele lor.
- 2) Elevii școlilor superioare, secundare și primare asemenea cu drapelele lor.
- 3) Veteranii dela 1848.
- 4) Răniții ultimului resbel.
- 5) Armata aflată în garnisônă.

Total s'a urmat într'o ordine desevărsită; ținuta trupelor a fost admirabilă și mulțămirea generală.

Timpul care de dimineță era amenințator, se înseninase; sôrele scaldă cu vesele rațe tabloul mare al defilării căruia mii și mii de capete i serviau drept cadru, 'er delegații și răniții își promiteau să benchetuiască la șosea, cu cea mai mare poftă.

Tot ca dênșii imi promiteam și eu o frumoșă privelescă a acestui banchet, care era să aibă loc la ora 4 și 1/2. Pân'atunci, după ce abia scăpai de pe boulevard cu destulă greutate, me 'ndreptai pașii cătră episcopie, spre a trece în revistă înfrumusețările de ocazie ce se făcuse. Peste tot locul era atât de bine gătit, în cât, de și sătul de așa privelesci, nu m'am putut opri d'a merge tot mai departe. Covore scumpe, stindarde, flori, arcuiri și corone, pretutindeni: întreg orașul îmbrăcase haina-i de sărbătoare.

Când 4 ore băteau la orologiul arsenalului, eram din casă pentru a-mi lua drumul spre șosea. Pân' a nu ajunge însă la poartă, o ploaie torențială amestecată cu grindină sparse norii ce se grămădise pe nesimțite, rēcorind într'un chip destul de neplăcut bucuria generală. Reîntrai în casă nemulțămît și eu de astă dată, ca „antreprenorii cu totă stima” de grădini publice, că nu ne mai slăbesc cu-atâta ploie, care a început să ne obosească.

A. C. Șor.

Două glume.

— Episod din viața lui Andrei Mureșan. —

Di I. N. jude la tribunalul din Oradea-mare ne povestesc următoarea istorică :

Poetul Andrei Mureșan trăia bine cu preotul ungur Vitus din Türr lângă Turda.

Vitus a invitat mai de multe ori la casa-i ospitală pe poetul. Odată apoi acesta îl și prevesti, că în cutare zi are să vină cu mai mulți prieteni.

Sosind oșpeții la casa preotului, pe ușa acestuia zăriră următoarea inscripțiune în limba ungară :

Ha jöttök, lesztek;
Ha hoztok, esztek.

(Dacă veți vini, veți fi aici; dacă veți aduce, veți mânca.)

Poetul surprins de această intimpinare, își duse: Las că ț-oi răspunde eu! Apoi invită și el la sine pe amicul seu.

Vitus primi cu plăcere această invitațiune și-l înscință și dănsul de venirea lui.

Atunci Andrei Mureșan ședea la Sibiu. Vitus sosind în ziua fiesată la amicul seu, pe ușa acestuia găsi următoarea inscripțiune :

Asta-i casă creștină,
Cu natură românească;
Ce s'aduce, se primesc,
Dar de dat — Dămne feresce!

Cu toate aceste, amicii — își petrecură bine.

Literatura și arte.

Poesii noue de regina României. Cetim în ziarele străine, că regina României, Carmen Sylva, va publica la toamnă un volum nou de poezii originale

Memoriul dlui Șuluț. Din Memoriul dlui Iosif Sterea Șuluț de Carpeniși a apărut la Sibiu partea a 5-a, cu cuprins variat și interesant. În această parte, ca în celelalte, autorul dând fiilor sei învățături practice, le povestesc într'un mod plăcut impresiunile și esperințele sale, comunicându-le și de asta-dată niste episoade interesante din istoria noastră națională mai nouă. Cartea, la care vom reveni, se împarte în următoarele capitule: I. Pe cine se-ți alegi de nevastă. II. Revoluția pacinică. III. Un vis. IV. O cină veselă. V. Statarium. VI. Episod eroice. VII. Pățaniile unui nume cu ortografia. VIII. Încă odată la memoria mitropolitului A. S. Șuluț. IX. Dă-mi și dacă n'ai. X. Mai sănătos de cum a fost. XI. Încă odată apretări simpatice. — Prețul broșurei e 60 cr. Vinitul curat e destinat pentru școala de fetițe române din Sibiu. Partea a șesea va urma.

Artiști români la Paris. În „Salonul” de expozițiune artistică din Paris au espus pe acest an: în secțiunea picturii dñii Grigorescu, Demetrescu Mirea și Eug. Ghica; în secțiunea sculpturii dñii Georgescu și Ionescu. Unii din artiștii acestia au figurat și în anul trecut în „Salonul” din Paris, la care — vedem cu bucurie — din an în an sântem mai bine reprezentați.

Sculptorul Georgescu din București este însărcinat de ministerul instrucțiunii publice din România să facă două busturi mari ale Domnilor Mateiu Basarab și Vasile Lupu. Aceste busturi se vor așeza lângă palatul universității din București.

Meșterul Manole În diarul „Biserica ort. rom.”, S. Sa Archimandritul Ghenadie Enacean a întreprins un important studiu asupra personajului atât de popular cunoscut, Meșterul Manole. Părintele Ghen. Enacean stabilește adevărul asupra legendarului Manole, și venind la naționalitatea acestui vestit meșter, la multe probe adaugând și pe aceea a permutării sediului civil și eclesiastic al autorităților române din Sirmiu (Moesia) în Tesalonica, autorul dice: „Acum decă luăm în considerațiune aceste vorbe ale lui Iustinian, se arată strămutarea prefecturii din Sirmiu, cu o populațiune care numai grăcă nu e, și de alta parte decă adăugăm și aceea, că populațiunea Salonicului, în element flotant, în negustorime, este macedo-română numai, și cu escepțiune grăcă; decă în fine întorcem atențiunea noastră și asupra considerantului istoric, că locuitorii suburbiilor Tesalonicului au fost totdeauna români de origine seu bulgari; atunci, Meșterul Manole, fiul vre-unui suburbiaș din Tesalonic numai grec nu putea să fie, după cum a dīs Barski, nereflectând asupra dīselor sale. Judecând însă după numirile de Manole și mai ales Manea, noi cutezăm a afirmă, că el trebuie să fi fost Macedo-Român.”

C e e n o u ?

Regina României petrece încă la Neuwied, de unde se va rentorce în țară în întâiele zile ale lui junie. Maj. Sa va merge drept la Sinaia, unde clădirea castelului regesc se va termina în curând. Acest castel va ave o sulă de încăperi.

Sciri personale. *Di Isidor I. Pop*, aspirant de medic secundar în Allg. Krankenhaus la clinica profesorului dr. Bamberger din Viena, fu promovat la 11 l. c. la gradul de doctor în medicina universală. — *Di Ioan Clintoc*, profesor la gimnaziul din Beiuș, a făcut la universitatea din Budapesta censură de profesor din filosofie și din studiul limbei române.

Hymen. *Di Petra-Petrescu*, funcționar la filiala „Albine” în Brașov, la începutul lunei curente ș-a serbat cununia cu dna Filipescu în Brașov. — *Di Ioan Siandru* ș-a fidațat de soție pe domnișora Livia Pop în Mureșeni, la 8/20 maiu.

Nuntă de aur. Di Ioan Cassan la 8 l. c. ș-a serbat în Hațeg căsătoria sa de aur cu soția sa dna Maria n. Stanislav, având bucuria d'a vedea în giurul lor o mulțime de consăngeni și descendenți, între cari se află și dl Cassan c. r. major în regimentul de infanterie nr. 31.

Incoronarea țarului este în săptămâna acesta evenimentul cel mai mare în Europa. Acesta se va face la 27 l. c., dar festivitățile începură încă din 20 l. c. Actul de frunte pân'acuma a fost intrarea solemnă în palatul Creml din Moscva. După încoronare vor urma o mulțime de serbări, cari se vor incheia la 9 juniu, când părechia împărătească va pleca la Petersburg. Misiunea română, însărcinată a represintă România la încoronarea țarului, este compusă din dñii general Arion, colonel Grecean, maior Casimir, d. Perticari, pe lângă dñii Crețulescu și Lahovari. Acesta misiune a fost intimpinată la fruntării de autoritățile rusesci.

Maiial. Junimea studiosă dela gimnaziul superior din Blăș ține astăzi la 26 maiu maiial în Bercul Mitropolitan de lângă Blăș. Inceperea dansului se anunță pe o oră drpă miețădi.

Reprezentațiune teatrală în Beclen. Învățătorul din Beclen, dl Simeon Moldovan și soția sa, dimpreună cu dl Ioan Grec comerciant acolo, a înființat o societate de diletanți, compusă din școlari și școlărițe. Acesta societate a jucat la 30 aprilie piesa „Lipitorile

satorilor. Succesul a fost cât s'a putut de mare, încât la 5 mai reprezentațiunea s'a repetit. După sfârșitul reprezentațiunii, trupa a executat câteva cântece naționale, întimpinate cu mare entuziasm din partea publicului.

Corpurile legiuitoare ale României, convocate pentru revisuirea constituțiunii, s'au deschis la 10/22 l. c. Relativ la cesțiunea Dunării, mesajul conține următorul pasagiu: „... s'au fîm neclintîți în credința, că Europa nu va voi să aducă o atingere drepturilor noastre de stat independente și că nu va cere dela noi să executăm decisiuni, la cari nu am participat și la cari nu am consimțit. În cameră sînt trei deputați țărani.

Pentru ce? Pentru că... S'a scris o carte asupra lui *Pentru ce* și *Pentru că*. „Charivari“ profită d'acesta ocaziune, și face următoarele întrebări: Pentru ce parisienele bine făcute și elegante se lasă a li se impune de modă nisce vestimente inchipuite de croitori și croitorese, în complicitate cu clientelele disgrăciate de natură? Pentru ce femeile cu talia frumoasă și c'un corp bine făcut se condamnă a purta nisce rochii pline de cute și umflăte la spate, ceea ce suprimă contururile naturale și ascund, la altele, lipsa formelor?

Ucigătorii lui Mailăth prinși de mai multe săptămăni, doi din ei — Spanga și Pitely — numai d'ilele trecute ș-au mărturisit faptul criminal. Al treile, Berecz, fostul servitor al ucisului, care li-a deschis pörta și i-a ascuns în odaia sa, până ce stăpănul seu a sosit acasă, încă nu ș-a recunoscut faptul. Se crede, că cel mult în două săptămăni judele de instrucțiune își va termina lucrarea și apoi numai decăt va urmă pertractarea finală.

Un nou costum. Ecă cum trebuie să se imbrace un om *peșt* — am explicat acum câteva săptămăni acest cuvânt — s'era, în anul grației 1883, pentru a merge la teatru. Ceea ce urmază, d'ice „Gaulois“, este descrierea esactă a unui costum care vine dela Londra, eșind, prin urmare, din atelierile celui mai bun croitor. Haina foarte strînsă cu marginile rotunde. Gulerul mic, strîmt și de mătășă. Jiletca albă, cu patru nasturi, se deschide destul de sus, lăsând să se vedă doi nasturi la cămașă. Cei doi nasturi au detronat, după cum se vede, nasturul unic, care a fost în favöre atăta timp. Pantaloniul, lipit și scurt, cu două mici bande de mătășă la o parte. Cizmele de căprioară, foarte ascuțite și ciorapii de mătășă neagră lucrată agiur. Pălăria, foarte naltă, cu borduri largi, și la butonieră o flöre albă, seu o roză mică. Pentru bël, să înțelege că e de rigöre clacul și în mărghinea clacului vırte mănuşile. Măna la plimbare, la teatru, în stradă, s'era, mai în totdeuna gölă, afară numai în cazul când conduci o femeie seu când dăntuiesci; multe inele în degete; nici o urmă de lanț la jiletcă. Să constatăm că acesta modă nu e mult mai ridiculă de cât celelalte, nici mai puțin însă.

Gimnasiul din Beiuș. *Ratiociniu public.* Din sumele oferite în favöre a fondului gimnasiual din Beiuș au încurs ratele ulterioare dela următorii domni: Il. Sa D. episcop al Lugoșului Victor Mihali 50 fl., Stefan Moldovan preposit 5 fl., Petru Pop canonic 2 fl., Gavrilă Pop canonic 1 fl., Andrei Liviu canonic 2 fl., Nicolae Muntean 1 fl., Simeon Tamaș 1 fl., dr. Major 5 fl., Bredicean 10 fl., apoi Ludovic Venter 25 fl., Biserica din Sombatașag 12 fl. 50 cr., Moise Neș 10 fl., Nicolae Marcuș 20 fl., Iuliu Filimon 2 fl. 50 cr., I. Marinescu 1 fl., S. Coroian 3 fl., Ioan Filimon 2 fl., [Gavril Papp-Dan 10 fl., Ambrosiu Creț (rata anulni trecut) 20 fl., M. Măniu 1 fl., I. Glița 5 fl., Nicolae Zigre 10 fl.

Cu acesta ocaziune sînt de nou rugați domnii cari au oferit atari sume în favöre a fondului numit și sînt în restanță cu ratele respective, să binevoiescă a trămite subscrișului sumele obvenitoare. *Silviu Rezeiu.*

Problemă matematică

de Livia Bogdan.

Fratele cel mai mic face 100 de pași într'un minut, cel mai mare numai 90; însă 3 pași de ai celui mai mare sînt asemenea cu 5 pași de ai celui mai mic.

Cel mai mic frate a fugit deja de 10 minute; atunci începe cel mai mare să fugi după densusul.

În câte minute va ajunge fratele cel mai mare, pe cel mai mic, și câți pași va face unul, câți celalalt frate?

Terminul de deslegare e 10 iunie. Ca totdeuna și de astă-dată se va sorti o carte între deslegători.

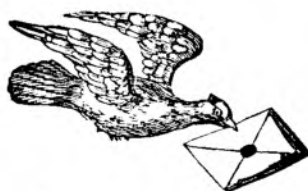
Deslegarea problemei matematice din nr. 12:

Tata e de 46 ani, mama de 36, cei 5 copii la oaltă de 18. Cel mai bătrân copil e de 5 ani 9 luni și 6 zile, al doile de 4 ani 8 luni și 6 zile, al treile de 3 ani 7 luni și 6 zile, al patrale de 2 ani 6 luni și 6 zile, al cincile de 1 an 5 luni și 6 zile.

Deslegare bună ni-a sosit dela dōmnele și domnișorele: Emilia Popescu, Maria Cornea, Maria B. Biju, Rosalia Sabo, Berta Cămpian n. Taloș, Valeria Marchiș, Viorea Galațian Sanda, Emilia Onciu n. Ciavoșchi, Icoania Borea, Emilia și Ana Augur, Cornelia Papdan, Lucreția Totoian, Livia Bogdan, Elena Filip n. Croza, Eufrosina Popescu, Amalia Crișan, Maria Popovicu, Nina Mureșan, Aglaia Demetrescu și dela dñii Ioan Șandor, Petru Valea, B. Codrean, Vas. Duma, Ioan Costa.

Premiul s'a obținut de domnișora Viorea Galațian Sanda în Teke (Teca.)

Poșta Redacțiunii.

Blasi. Nu scim unde se află de vëndare tabloul „Mihaiu Eroul la Călugăreni“. Noi nu mai avem nici un esemplar.

M. B. C. în O. Se vor publica.

Dnei M. P. în P. Le vom primi cu plăcere.

Porestea. Se admite. Dar scrisore în bandă nu se pōte trimite; pentru aceste totdeuna plătim amendă.

Versurile: Alimul, Eu, Ana, Riul, Ce să fac? sînt niște încercări primitive.

Firo. Idei nenaturale, frase bombastice și comice, câteva rime slabe și prosodie silită.

„Călințarul săptămănei.

Diua sept.	st. v.	st. n.	Numele sântilor și s'erbătorile.	Sōrele resare	Sōrele apune
Duminecă	15	27	Făr. Pachomiu.	4 21	7 34
Luni	16	28	Sf. Teodor.	4 20	7 35
Mărti	17	29	Ap. Andronic.	4 19	7 36
Mărcuri	18	30	Sf. Dionisiu.	4 19	7 36*
Joi	19	31	Ap. Carp.	4 18	7 38
Vineri	20	1	Titus.	4 18	7 38
Sămbetă	21	2	(+) <i>Coust. și Elena.</i>	4 18	7 40

Proprietar, redactor respunđător și editor: IOSIF VULCAN.

Cu tipariul lui Eugeniu Hollósy în Oradea-mare. Strada principală nr. 274.